

РИНОК ПРАЦІ МОЛОДІ НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті проведено аналіз сучасного стану ринку праці молоді в Чернігівській області, та визначено динаміку його основних показників. Виявлено та розглянуто основні проблеми та перспективи розвитку молодіжного ринку праці Чернігівщини. Запропоновані заходи щодо його реформування.

***Ключові слова:** ринок праці молоді Чернігівської області, економічно активне населення, зайняте населення, рівень безробіття, робоча сила, попит та пропозиція, заробітна плата.*

Постановка проблеми. Серед факторів, що обумовлюють майбутній розвиток Чернігівської області найвпливовішими можна вважати ті, що пов'язані із зайнятістю молоді на ринку праці. Слід зазначити, що сучасний ринок праці формується впродовж глибокої соціально-економічної кризи в країні. Безпрецедентно скорочується виробництво, будівництво та сфера послуг. Також в Чернігівській області, як і в Україні в цілому багато підприємств та організацій зменшують або припиняють діяльність, стають банкрутами, чисельність персоналу скорочується; знижується розмір реальної заробітної праці, збільшується приховане безробіття; знижується попит на ряд професій. В цій ситуації ринок праці переповнюється людьми, що шукають роботу. Незайнята робоча сила означає недовикористання економічного потенціалу суспільства, прямі економічні втрати, які є наслідком безробіття. Масове тривале безробіття впливає на соціально-політичне становище в країнах, коли на хвилі загального невдоволення активізують діяльність екстремістські

угруповання й партії, зростає шовінізм, відбуваються державні перевороти. Тому своєчасні й ефективні заходи щодо запобігання або зниження негативних наслідків масового тривалого безробіття мають бути пріоритетними в соціально-економічній політиці держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження ринку праці в Чернігівській області присвячено праці таких науковців, як М. Торжевський, О. Хомра, С. Гончаренко та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявні публікації з дослідження та функціонування ринку праці молоді на прикладі Чернігівської області, на сьогодні практично відсутні роботи, в яких ця тема досліджувалась би системно.

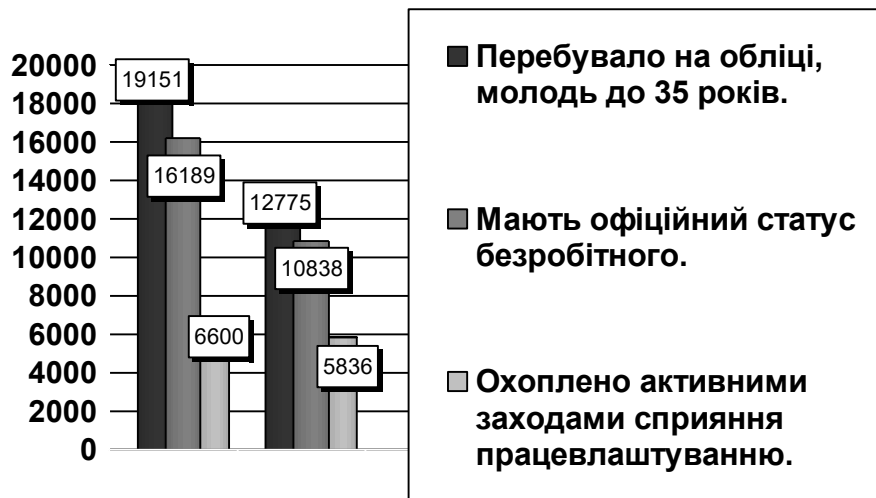
Мета статті є аналіз та оцінка ринку праці молоді на прикладі Чернігівської області, особливостей його сучасного розвитку та шляхів реформування молодіжного ринку праці в регіоні.

Виклад основного матеріалу. Молодь формує особливий спектр ринку праці. Особливість цієї частини працездатного населення в тому, що вона має велику мобільність, відкрита, готова до змін і пошуку роботи, але з іншого боку вона не має достатнього досвіду роботи, щоб бути конкурентоспроможною на ринку праці.

У зв'язку із зменшенням кількості вільних робочих місць через кризові процеси в економіці України, проблема працевлаштування молоді є актуальною, тому метою статті є аналіз основних проблем і тенденцій розвитку ринку праці молоді в Чернігівській області з урахуванням специфіки регіону.

У січні-квітні 2015 року на обліку в центрах зайнятості області перебувало 27,1 тис. безробітних, що на 9,7% більше, ніж за аналогічний період 2014 року. Станом на Січень–березень 2015 року рівень безробіття серед осіб працездатного віку області склав 12,4%.

Звернемо увагу на динаміку працевлаштування молоді, можна побачити різке падіння цього показника.

Діаграма 1. Рівень працевлаштування молоді в Чернігівській області Центром зайнятості за 2009-1010 рр.

У 2014 році у Чернігівській області було зайнято 41% населення, для порівняння цей показник по Україні - 39% населення. Найбільше чернігівців зайнято в сільському господарстві та промисловості, торгівлі та ремонті.

У Чернігівській області один з найнижчих показників активних підприємств, порівняно з іншими областями України - 13039 підприємств, нижчим цей показник є тільки по Чернівецькій області – 9982.

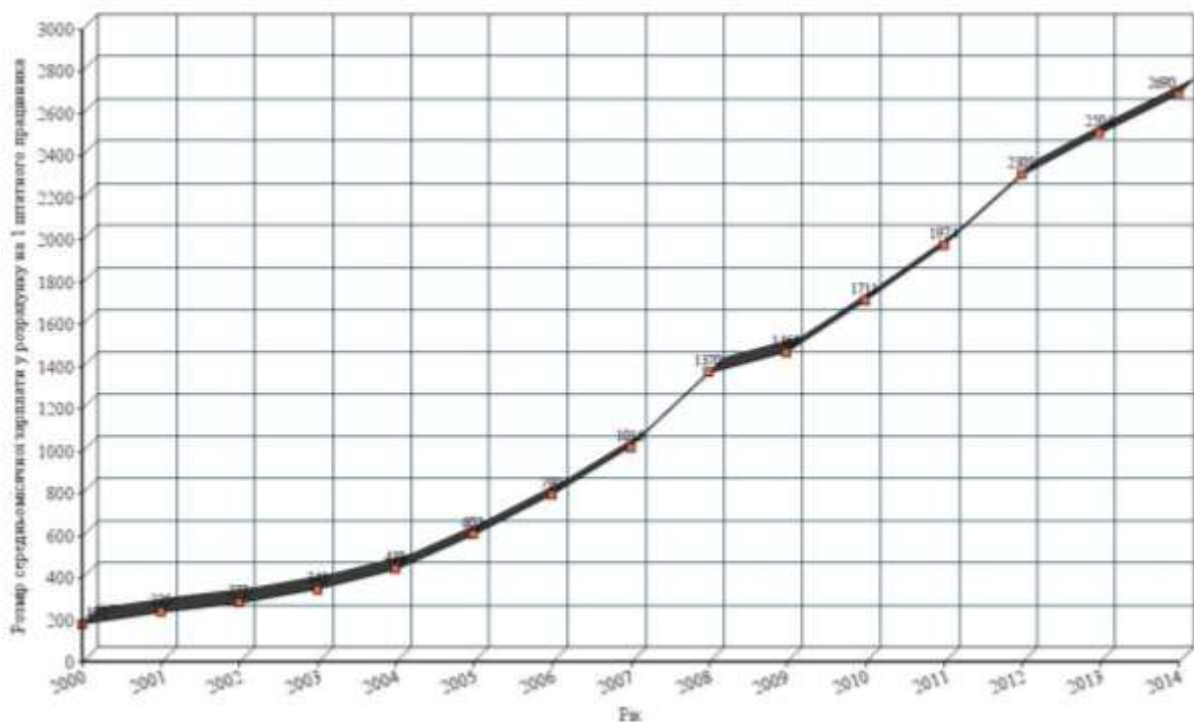
Аналізуючи сучасний стан ринку праці молоді на прикладі Чернігівської області, слід звернути увагу на зовнішні та внутрішні фактори його розвитку. З чинників, які впливають на рівень працевлаштування населення можна виділити зовнішні та внутрішні, загальні та специфічні (особливі), основні й другорядні, прямі та побічні, одно- і різноспрямованої дії тощо. Зовнішні чинники можна виділити: політичні, економічні, соціальні та технологічні. Внутрішні чинники: рівень та якість освіти, життєві орієнтації, культурно-моральні чинники,

мотивація та організаторські здібності, фізіологічні чинники, професійна компетентність.

Основними елементами ефективного існування ринку праці є:

- рівень заробітної плати (який характеризує рівень добробуту всіх членів суспільства);
- правильна організація виробництва стимулює працівників підвищувати свою ефективність;
- захист трудових прав молодих працівників з гарантуванням їм рівних прав у сфері праці, наявність належного соціального захисту.

Погіршується у регіоні і якісна характеристика пропозицій робочої сили, це зумовлено тим, що область знаходиться в зоні інтенсивних трудових зв'язків з м. Києвом, Росією, де є достатньо вільних робочих місць з вищою заробітною платою.

Графік 1. Динаміка середньомісячної заробітної плати по Чернігівській області у 2000-2014 рр. із розрахунку на 1 штатного працівника.

Як уже зазначалося важливим чинником працевлаштування молоді є зарплата. На графіку 1. ми бачимо динаміку зміни реальної заробітної

плати в Чернігівській області за період 1995-2014 років у розрахунку на одного штатного працівника. Якщо враховувати рівень інфляції, можна зробити висновки, що чернігівці заробляють менше, їх зарплата знецінюється. Це призводить до зменшення попиту та ВВП країни, що веде до ще глибшої економічної та соціальної кризи і продовження зростання безробіття. Також велика різниця між середньомісячною заробітною платою працівників, наприклад з Київською областю, де вона склала у 2014 році 3489 грн., спричинює міграцію висококваліфікованих робітників. При цьому Чернігівська область займає 20 місце по областям України а цим показником (середня зарплата по Україні із розрахунку на одного робітника у 2014 склала 3480 грн.)

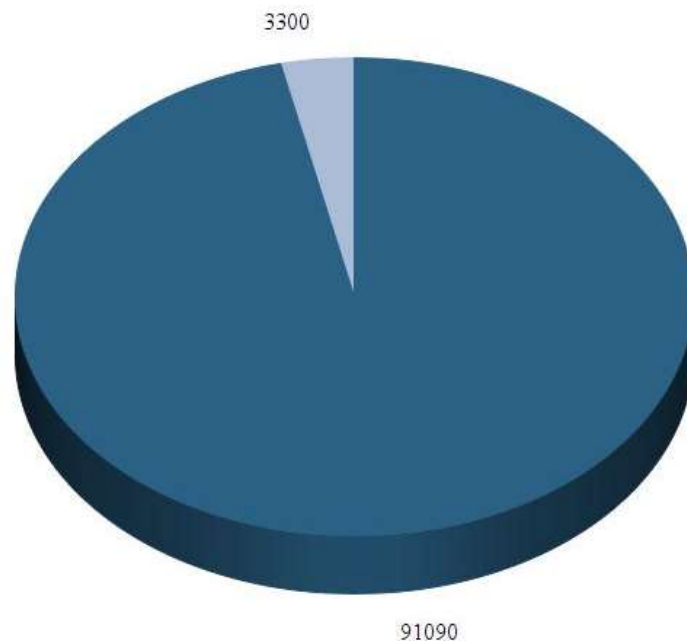
Отже показники доходів населення посідають центральне місце в системі визначення та оцінки життя людей. Доходи є не лише джерелом добробуту, але й рушійною силою зростання купівельної спроможності та розвитку людського потенціалу.

Досліджуючи ринок праці молоді на прикладі Чернігівської області варто звернути увагу на співвідношення попиту і пропозиції робочої сили. Пропозиція робочої сили характеризується чисельністю осіб, які потребують працевлаштування, і визначається кількістю годин робочого часу, яку погоджуються надати носії робочої сили у розпорядження роботодавця за умов певного рівня оплати праці. Вона формується населенням працездатного віку, особами, молодшими від працездатного віку, особами пенсійного віку [7].

Рівень безробіття в Чернігівській області у 2015 році за даними Державної служби статистики (за методологією МОП) склав 12,4% (серед працездатного населення) або 11,8% (всього, у віці 15-70 років). Потреба у працівниках за січень-червень 2015 року склала 3,3 тис. осіб. У Чернігівській області проживало станом на 1 січня 2013 68,4% (734,6 тис. осіб працездатного віку). На діаграмі 2 ми можемо простежити різницю

між попитом та пропозицією робочої сили в Чернігівській області за січень-червень 2015 року.

■ Безробітних осіб працездатного віку   ■ Потреба роботодавців у працівниках

Діаграма 2. Попит та пропозиція робочої сили в Чернігівській області станом на січень-червень 2015 року.

За останні десять років в Чернігівській області попит на робочу силу мав тенденцію до зниження, як і пропозиція робочої сили. Наявність структурної диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією є фактором, що обмежує можливості працевлаштування безробітних. Спостерігається поширення неформальної зайнятості населення.

Ще важливими чинниками низького рівня працевлаштування молоді є низька мотивація праці таких осіб та низька конкурентоспроможність на ринку праці через відсутність потрібних навичок та досвіду роботи. Незадоволеним залишається попит на кваліфікованих робітників з інструментом, робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання

устаткування та машин, працівників сфери торгівлі та послуг, найпростіших професій. У той же час без працевлаштування залишаються юристи, менеджери, працівники сфери торгівлі, фахівці з вищою освітою.

Отже, можемо виділити основні причини молодіжного безробіття на прикладі Чернігівської області:

- спад виробництва, зниження кількості активних підприємств, внаслідок чого зменшення кількості робочих місць;
- негативна динаміка зміни реальної заробітної плати, а отже низькі офіційні зарплати для молодих працівників, які пропонуються на робочих вакансіях, і, відповідно, небажання молоді їх заповнювати;
- небажання роботодавців приймати на роботу недосвідчену або некваліфіковану молодь;
- суттєвий розрив між програмами навчання у ВНЗ та інших навчальних закладах і потребами підприємців;
- високий рівень корупції при влаштуванні на “престижні” вакансії, особливо в державних установах і на великих підприємствах;
- значне податкове навантаження на бізнес з боку держави, яке не сприяє створенню нових робочих місць та зростанню оплати праці найманих працівників;
- значне податкове навантаження також не заохочує молодь до підприємництва.

Найвищий рівень безробіття спостерігався серед молоді віком 15-24 роки (за методологією МОП), це зумовлено тим, що частина цієї молоді проживає в сільській місцевості.

Усе вищенаведене свідчить про необхідність регулювання ринку праці молоді в Чернігівській області та створення додаткових робочих місць для працевлаштування молоді за місцем проживання [5].

Висновки та пропозиції. Враховуючи особливості географічного розташування Чернігівщини, та потенціал аграрної території, можна

назвати такі шляхи збільшення робочих місць для сільської молоді Чернігівщини: фінансування системи розробок і впровадження сучасних аграрних технологій, підтримка підприємництва, створення умов для розвитку та відтворення людського потенціалу [3].

Сучасний механізм регулювання зайнятості досить складний. Наявність безробіття свідчить про недовикористання людських ресурсів у виробничому процесі. Без створення якісних нових робочих місць та здійснення модернізації існуючих неможливі відповідність попиту та пропозиції робочої сили, розширення зайнятості, зниження безробіття молодіжного сегмента ринку праці.

Пріоритетними напрямками ринку праці молоді в Чернігівській області мають стати:

- розширення можливостей для працевлаштування молоді за допомогою заходів щодо зміцнення зв'язків між системою освіти та ринком праці, включаючи профорієнтацію, вдосконалення інформації про кар'єрні можливості та широкий доступ до неї, підтримку під час пошуку роботи та забезпечення гарантій зайнятості молоді;

- заохочення молоді до підприємництва шляхом зниження податків та вдосконалення законодавчої бази;

- вдосконалення системи оплати праці, нормований робочий час;

- стабільний характер зайнятості, довготривалі трудові контракти;

- підвищення ролі профорієнтації, навчання та підвищення кваліфікації дорослого населення, покращення якості освіти;

- запровадження досвіду провідних країн світу щодо підвищення рівня соціально-економічного розвитку;

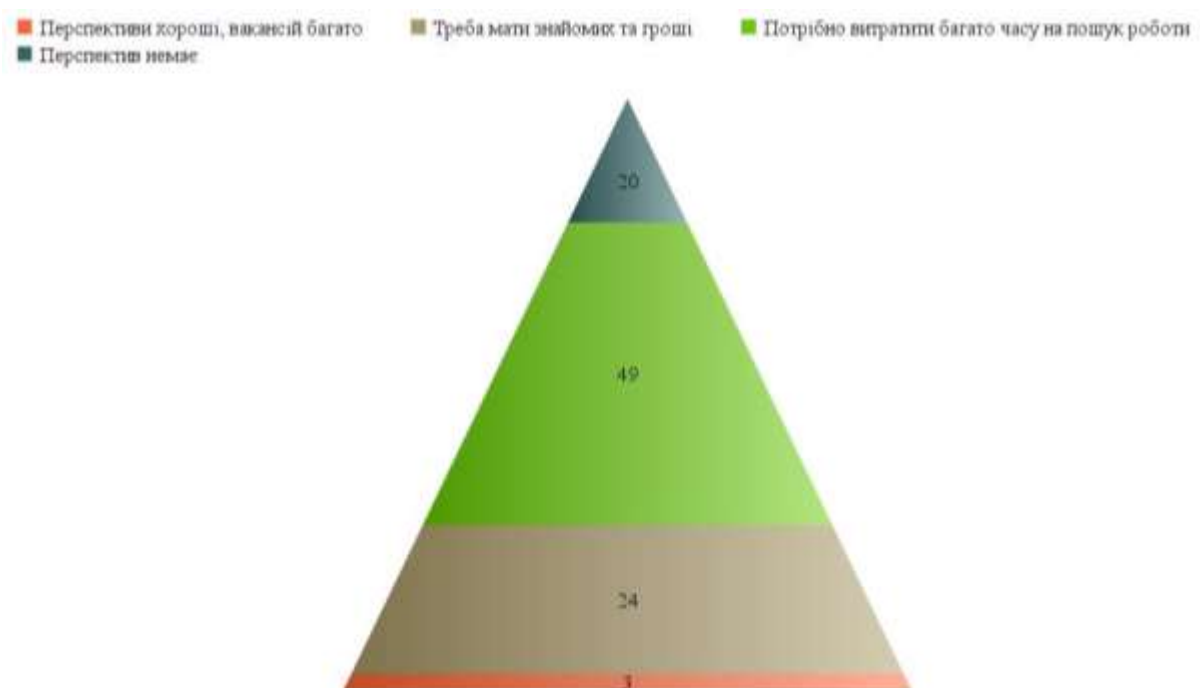
- створення сприятливого інвестиційного клімату для підприємств, на яких створюються нові робочі місця;

- сприяння захисту трудових прав молодих людей з гарантуванням їм

рівних прав у сфері праці, закріпленням їх у колективних договорах і забезпеченням належного соціального захисту;

У молоді вже з I курсу навчання виникає бажання працювати. Проте є певні ілюзії, щодо потреби на ринку праці юристів, економістів, вчителів та інших. Більшість опитаної молоді вважає, що необхідно витратити багато часу на пошук роботи після закінчення освіти, а 20% взагалі вважають, що не мають перспективи влаштуватися на роботу за спеціальністю. Це ми можемо побачити на Діаграмі 3.

Діаграма 3. Результати опитування випускників навчальних закладів Чернігівщини про їх бачення перспективи їх працевлаштування.

Звичайно, зниження рівня молодіжного безробіття відбувається більш швидкими темпами, ніж серед старшого населення. Але тільки упровадження зазначених заходів дозволить підвищити якість робочої сили та подолати диспропорцію між попитом та пропозицією робочої сили на ринку праці молоді у Чернігівській області. Це забезпечить сталий економічний розвиток регіону.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chernigivstat.gov.ua/>
2. Зайнятість населення // Чернігівщина – 2008: стат. щорічник. – Чернігів : ГУС у Черн. обл., 2009. – С. 314–315.
3. Збарський В.К. Сталий розвиток сільських територій: проблеми і перспективи / В.К. Збарський // Економіка АПК. – 2010. - №11. – С.129-136.
4. Мамалуй О.О. Основи економічної теорії : підруч. / О.О. Мамалуй. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://pidruchniki.ws/16400221/politekonomiya/ekonomichni_krizi_sutnist_vidi_shlyahi_podolannya_osoblivosti_ekonomichnoyi_krizi_ukrayini.
5. Михальченко Г.Г. Розвиток регіональних ринків праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
[www.econindustry.org/arhiv/html/.../st_57_39./](http://www.econindustry.org/arhiv/html/.../st_57_39/)
6. Торжевський М. В. Проблеми безробіття молоді та напрями їх вирішення // “Економіка України”. — 2014. – С. 87-96.
7. Чурбанов К.Р., Пушкар О.І. Диференціація розподілу доходів як фактор впливу на економічний розвиток країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/bmnef/2011_1_4/32.pdf
8. Шимченко Л.А. Ринок праці в Україні: проблеми та складнощі реформування /Л.А. Шимченко // Економічний вісник університету : зб. наук. пр. учених та аспірантів. – Вип. 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_1/Shimchenko.pdf